

*van twaalf eeuwen*, Amsterdam, Bert Bakker, 2009, 405 pp., ill., ISBN 9789035132825

In 1994 was Roland Willemyns, hoogle-raar Nederlandse taalkunde aan de Vrije Universiteit Brussel, met Jan W. de Vries de auteur van *Het verhaal van een taal. Negen eeuwen Nederlands*, waarin hij bijzonder voor zijn rekening nam de taalgeschiedenis tot en met de middeleeuwen, de dialecten, en het Nederlands in België. In 2003 publiceerde hij *Het verhaal van het Vlaams. De geschiedenis van het Nederlands in de Zuidelijke Nederlanden*. In dit boek wilde hij de 'externe' geschiedenis van de taal behandelen, dus met de klemtoon op het historische, sociale, politieke, economische en culturele raamwerk waarbinnen het Nederlands zich in het Zuiden heeft ontwikkeld. Na de dood van Jan de Vries hebben de historisch-taalkundige en etymologe Nicoline van der Sys en Roland Willemyns *Het verhaal van een taal* grondig herschreven. Ze melden dat de vorderingen van de neerlandistiek vooral op drie terreinen vernieuwing hebben toegelaten: vooreerst het oudste Nederlands, zodat ze drie eeuwen aan het overzicht konden toevoegen; dan het ontstaan van het Standaardnederlands in de renaissance; ten slotte "naar de negentiende-eeuwse taalontwikkeling is nieuw, diepgravend onderzoek gedaan. Dat laatste heeft overigens tot een totaal nieuw hoofdstuk geleid."

In *Wetenschappelijke tijdingen* van december 2003 (jg. 62, 2003, nr. 4, pp. 295-297) heb ik *Het verhaal van het Vlaams* besproken, met de lof dat het een aantrekkelijk boek was, waarvan de gevarieerde inhoud vele lezers zou boeien. Jammer genoeg moest ik ook wijzen op 'onbegrijpelijke slordigheden' in de tekst, en vooral op het niet gebruiken van de werken van eigentijdse historici. Er bleef daardoor "een totaal verouderd en soms vlakaf vals beeld, dat stamt uit de propagandistische geschriften van vroegere amateur-historici", vooral bij de uitvoerige behandeling van de

---

Nicoline van der Sys & Roland Willemyns, *Het verhaal van het Nederlands. Een geschiedenis*

politieke ontwikkeling en de Vlaamse beweging in de negentiende en de twintigste eeuw. – In juni 2008 heb ik, naar aanleiding van een themanummer in de *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, die kritiek uitvoerig gestaafd in *Wetenschappelijke tijdingen* (jg. 67, 2008, nr. 2, pp. 115-127), in mijn artikel over *Het officiële taalgebruik in Vlaanderen in de negentiende eeuw*. Ik besloot daar: “Het is nodig dat de sociolinguïsten kennisnemen van het vele werk dat door historici werd en wordt verricht. Alleen zo kunnen ze zelf een nuttige bijdrage leveren.”

In het nieuwe boek heeft Willemyns enkele fouten, die ik uitdrukkelijk had aangewezen, weggelaten of verbeterd. Maar andere heeft hij behouden, zoals dat in het Verenigd Koninkrijk van Willem I de Siegenbeekspelling in het Zuiden zou voorgeschreven zijn (pp. 270 en 301), of dat het Nederlands in het koninkrijk België geen officiële taal zou geweest zijn in de negentiende eeuw; hij geeft dan maar een eigen interpretatie van wat ‘officieel’ is. (pp. 275-277) Willemyns heeft in de bibliografie een aantal werken opgenomen van auteurs die ik hemesignaleerd had, maar heeft die blijkbaar niet bestudeerd, want zijn jongste versie is even gebrekkig als de vorige. Trouwens herhaalt hij dat pas sinds vijftien jaar wetenschappers de juiste vragen stellen over de Vlaamse beweging (namelijk hijzelf en zijn werkgroep). (p. 277) Dan is het logisch dat hij geen werken van anderen bestudeert. Vele onjuiste formuleringen uit zijn vorig werk heeft hij bewaard, en ook grove fouten zoals dat premier Ch. Rogier een tegenverslag liet publiceren tegen het Vlaams petitionnement van 1840. (p. 279) – Rogier was toen geen premier, maar wel in 1859 toen hij met een tegenverslag reageerde op de Grievenscommissie. Zelfs heeft Willemyns in zijn recent boek nog extra fouten toegevoegd. Soms lijkt het dat hij daarmee een nieuwe fabel wil creëren, zoals over de Belgische Revolutie: “*Eigenlijk ging*

*het om straatgevechten, waarbij de rebellen steun van Franse troepen kregen*”. (p. 275) Maar verschillende keren is het duidelijk dat hij vergroevende veralgemeningen maakt van wat hij ergens gelezen heeft. Zo tweemaal met brokken uit mijn corrigerend artikel over *Het officiële taalgebruik*. Daar had ik geschreven: “*De registers van de burgerlijke stand werden bijna overal in het Nederlands gehouden, zelfs in de provinciehoofdsteden; ofwel werden de akten opgesteld in de taal van de aangifte, wat een grote meerderheid van Nederlandstalige opleverde.*” Daar maakt hij van: “*Vanaf 1823 werden de akten van de burgerlijke stand altijd en overal in het Nederlands geschreven, en dat zou zo blijven tot op de dag van vandaag.*” (p. 296) Tot mijn vaststellingen over het intern taalgebruik door Vlaamse gemeentebesturen behoorde: “*Rond 1900-1910 werd het Nederlands uitsluitend of overwegend gebruikt in de grote meerderheid van de gemeenten. Maar het Frans stond op de voorrang in de grote steden behalve Antwerpen, in vele gemeenten dicht bij de taalgrens, en in verschillende arrondissementscommissariaten en provinciebesturen.*” Dat werd bij Willemyns: “*Met uitzondering van een aantal gemeenten in het Brusselse en vlak bij de taalgrens gebruikt men alleen nog maar het Nederlands (kaart 6). Toen in 1914 de wereldoorlog uitbrak, was de rol van het Frans als administratieve taal in Vlaanderen uitgespeeld.*” (p. 299) – Kaart 6 geeft de toestand weer bij een aantal gemeentebesturen in 1900, maar spreekt niet over het ‘uitsluitend’ gebruik van het Nederlands (alleen: Nederlands dominant, of Frans dominant), en evenmin over de administratieve taal van de rijksbesturen in Vlaanderen, de provinciebesturen, arrondissementscommissariaten en notariaten. Het erge is, dat de slordigheid waarmee Willemyns werkt het hem vergemakkelijkt om veel te publiceren. Met zijn gezag als hoogleeraar en academielid verspreidt hij zijn voorstellingen in binnen- en buitenland, en kweekt leerlingen die dezelfde weg opgaan. Hoelang

zullen zijn kwakkels niet voortleven en door anderen te goeder trouw overgenomen worden? Gelukkig heeft de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde beslist dat in het vervolg de themanummers via de gewone redactie van haar *Verlagen en Mededelingen* moeten passeren, en ook de bijdragen van de academieleden zelf.

[Lode Wils]

---